

Fer créixer la vida cristiana: actualitat dels exercicis espirituals

Joaquim González-Llanos
Doctor en Teologia

Els recessos espirituals experimenten una revitalització molt notable. Aquest retrobament d'una pràctica de pietat tradicional ha estat qualificat de "signe dels temps" en una nota pastoral.

Els exercicis espirituals, també coneguts com a recessos espirituals o cursos de recés espiritual, constitueixen una pràctica tradicional de pietat que avui en dia dona la impressió, a primera vista, que s'està perdent. Però no passa així a tots els llocs. Els bisbes de la regió eclesiàstica d'Abruzzi i Molise (Itàlia) qualifiquen l'experiència de la revitalització dels exercicis espirituals com de novetat notable, sobre la qual val la pena reflexionar, i en aquest context li dediquen una Nota pastoral que sembla molt oportuna i adequada. Tant és així que la Nota ha tingut ressò i ha estat recollida a *L'Osservatore Romano* i també ha estat traduïda a l'edició en castellà del 29 d'agost de 2003.

L'esmentada revitalització, l'anomenen «un fenomen eclesial que pot considerar-se un "signe dels temps": un fenomen ple de significat, que resulta esperançador amb vista al creixe-

On es fan exercicis espirituals?

A Catalunya, hi ha prop de 60 cases on es poden fer exercicis espirituals, segons la guia *Cases de trobada*¹, i probablement no hi són totes. Estan repartides per tots els bisbats i estan administrades per organismes del propi bisbat, algunes per la Prelatura de l'Opus Dei, però en la majoria de casos, depenen de congregacions religioses: jesuïtes, clarisses, carmelites vedrunes, religioses de Jesús-Maria, germans maristes i molts d'altres.

Darrere cadascuna d'aquestes cases, hi ha una història. La 'Casa d'Espiritualitat El Miracle', per exemple, fa anys era un ho-

tel. Quan els seus propietaris van deixar estar el negoci, els monjos benedictins del santuari la van convertir en el que és ara: una casa adient per fer-hi exercicis espirituals. Tot això va passar el 1983. Avui dia entre 1.500 i 2.000 persones passen uns dies de recés en aquesta casa al llarg de l'any. Hi poden anar individualment o en grup. Hi poden portar el seu propi predicador o poden demanar l'atenció espiritual a la comunitat benedictina del santuari. En aquest darrer cas, el recés «no segueix un esquema fix, depèn molt del predicador», ens expliquen des del santuari d'El Miracle. «Partim de la base que els assistents ja practiquen la fe. Amb aquests exercicis es

ment de la vida cristiana en les nostres diòcesis, així com amb vista al necessari discerniment vocacional de molts joves».

En aquestes paraules s'assenyala ja un aspecte a què s'al·ludirà amb freqüència en la Nota: la història d'una vocació té el seu inici, desenvolupament o culminació, molt freqüentment, en un curs de recés. Amb gran visió de fe i confiança en Déu diuen: «Als joves voldríem dir-los amb Joan Pau II: "No perdeu temps; la vostra joventut és massa valuosa com per malgastar-la, encara que sigui només en una mínima part; Déu us necessita i us crida a cadascú pel seu nom" (*Discurs als joves d'Ischia*, 5.V.2002). Sí, el Senyor us crida sempre, estimats joves, però us crida de manera especial quan els vostres sacerdots i educadors us inviten a participar en una tanda d'exercicis espirituals, pensats i dirigits per a vosaltres amb la màxima serietat».

L'altre aspecte esmentat, el creixement de la vida cristiana entre els fidels, també es formula de manera esperançada: «Per a nosaltres, mirar el futur significa confiar que l'Esperit del Senyor suscitarà en les nostres comunitats un *desig cada vegada més viu d'oració, silenci i contemplació (...)*. Oferir a tots la possibilitat de fer uns exercicis espirituals és com donar a l'Esperit Sant una valuosa oportunitat per entrar al santuari de la consciència».

Els més veterans recordaran com, a casa nostra, es feien tandes d'exercicis als pobles. Hi assistien els homes. També les dones. I es notava després en l'ambient del poble un clima de

La Santa Cova de Manresa, estretament vinculada a sant Ignasi de Loiola.

El nostre temps és una època de continu moviment que sovint desemboca en l'activisme, amb el risc fàcil del "fer per fer". Hem de resistir a aquesta temptació, buscant "ser" abans que "fer"».

tracta d'estimular la vida cristiana, tot fomentant la participació litúrgica». De fet, molts dels assistents resen la litúrgia de les hores amb la comunitat dels monjos de Montserrat que tenen cura del santuari.

Una altra casa molt diferent, però amb més llarga tradició, és la casa de la 'Santa Cova' de Manresa, vinculada a sant Ignasi de Loiola, qui l'any 1522 va viure 10 mesos a Manresa. D'aquests mesos, sant Ignasi deia que havien estat per a ell una mena de noviciat en les coses de l'esperit. I va ser en aquesta ciutat –concretament en una cova a la vora del riu Cardener– on sant Ignasi visqué una ferma experiència espiri-

tual. Aquest episodi el menà a escriure el *Llibre dels Exercicis*, una sèrie d'indicacions metodològiques per a experiències semblants, un ajut per orientar segons Déu la pròpia vida.

El que va ser una vivència totalment personal i íntima ha donat un fruit insospitat. Sobre la balma del riu Cardener, es va construir una església i una casa d'exercicis per la qual passen unes 4.000 persones que segueixen l'exemple del sant. Hi vénen tant persones soles com grups; gent gran i estudiants de batxillerat, encara que la majoria tenen edats compreses entre els vint i els trenta-cinc anys. A més, la procedència

pietat amb múltiples manifestacions; moltes d'elles veritablement autèntiques i commovedores. Es feien tandes als col·legis, en el batxillerat. I d'aquí sortien vocacions de religiosos, de sacerdots, de laics compromesos. De tot això, un es pot preguntar: què n'ha quedat? La veritat és que molt. Moltes de les realitats eclesials d'ara són conseqüència de la sembra de llavors. Una sembra profunda i duradora. I, de fet, s'han continuat fent cursos de recés en molts llocs amb gran fruit tant en la seva modalitat oberta com en una casa *ad hoc* (vegeu requadres).

Primer, els preveres

Els reptes pastorals, com el que es planteja ara, de voler revitalitzar els cursos de recés, cal afrontar-los amb valentia, emmarcant bé els problemes i proposant solucions que comptin amb l'eficàcia de la gràcia. Així ho recorda Joan Pau II: «És important que el que ens proposem, amb l'ajuda de Déu, estigui fundat en la contemplació i en l'oració. El nostre temps és una època de continu moviment que sovint desemboca en l'activisme, amb el risc fàcil del “fer per fer”. Hem de resistir a aquesta temptació, buscant “ser” abans que “fer”».¹

Els bisbes autors de la Nota es dirigeixen en primer terme als sacerdots per comunicar-los el seu venciment encès en l'eficàcia dels exercicis: «En primer lloc, ens dirigim als benvolguts *preveres*, diocesans i religiosos, perquè s'afanyin amb totes les seves forces a recuperar una tradició que convé impulsar de nou. En efecte, no pocs laics esperen i sol·liciten de nosaltres la valentia

És necessari, en primer lloc, tenir una sincera actitud de recerca, signe d'una pobresa personal que cadascú ha de reconèixer i acceptar: “Et busco, Senyor, de tot cor”.

¹ Joan Pau II, Carta Apostòlica *Novo millennio ineunte*, n. 15.

geogràfica és molt diversa. Cada any van a aquest lloc persones dels quatre punts cardinals. Segons les característiques dels exercitants, se'ls ofereixen diferents possibilitats d'exercicis.

Però, quin és el tret diferencial dels exercicis espirituals de sant Ignasi? Els responsables d'aquesta casa d'exercicis ho tenen molt clar: «El silenci i el discerniment personal, que és una acció d'aprofundiment per tal de trobar-se un mateix i trobar Déu».

Altres centres han tingut un origen molt diferent. També ho és l'espiritualitat i l'estil que s'hi segueix. És el cas de Castellldaura, destinada a convivències, cursos i recesos. Començà adaptant una vella torre i, més tard, s'hi va construir una casa nova al costat, especialment pensada per a aquesta finalitat. Fou sota l'impuls de sant Josepmaria Escrivà a finals del anys cinquanta. El Fundador de l'Opus Dei va impartir moltes tandes de recessos espirituals especialment durant els anys trenta i qua-

de reprendre el camí d'un altre temps. "No obstant això, el nostre testimoni seria enormement deficient si no fóssim nosaltres els primers contempladors del seu rostre" (Joan Pau II, Carta Apostòlica *Novo millennio ineunte*, n. 16)». Així, doncs, es tractarà que primer siguin els sacerdots els qui realitzin la seva pròpia tanda d'exercicis. Després animaran els fidels a fer el mateix.

Per facilitar l'organització, en la Nota es traça un esquema del que ha de ser una tanda d'exercicis espirituals, perquè tinguin la serietat i l'eficàcia necessàries. A l'esquema s'hi afegeixen algunes condicions prèvies i algunes actituds concomitants.

Com a eix vertebrador dels exercicis, es proposen els 3 aspectes que es manifesten en el Salm 38: en primer lloc, reconèixer-se pecadors (vv. 2-5. 19); després, obrir-se a Déu com a fills (vv. 10. 14-15); i, finalment, la comunió posterior a la invocació següent: «En tu, Senyor, espero, i tu escoltaràs, Senyor, Déu meu (...). No m'abandonis, Senyor, Déu meu, no et quedis lluny; vine de pressa a socórrer-me, Senyor meu, la meva salvació» (vv. 16. 22-23).

A través de la consideració d'aquests aspectes, del que es tracta sobretot és de contemplar. «Contemplar significa senzillament estar davant del Senyor, amb la certesa que ell parla avui com sempre, ens parla a cadascú en les nostres situacions vitals, parla a l'Església d'avui igual que a la d'altres temps».

Actituds bàsiques

Abans de començar un curs de recés, i també durant el seu desenvolupament cal fomentar una sèrie d'actituds.

ranta, en molts indrets de la península Ibèrica. Durant aquells dies de recés, feia una gran tasca d'acompanyament dels qui hi participaven i predicava el missatge que Déu li havia confiat: "tothom està cridat a la santedat". Són els mateixos ideals que es prediquen en aquesta casa de recessos i a la qual van grups de sacerdots seculars i fidels laics, homes o dones. En un dels seus escrits, sant Josepmaria dona unes significatives pautes: "Dies de recés espiritual. Recolliment per conèixer Déu,

per conèixer-te i així progressar. Un temps necessari per descobrir en què i com cal reformar-se: què he de fer?, què he d'evitar?" (*Solc*, n. 177)

¹ AA DD, *Cases de trobada de Catalunya i Andorra. Cases de colònies, cases d'espiritualitat i santuaris*, Pòrtic, Barcelona, 2003.

Es considera convenient mantenir un col·loqui personal amb cada exercitant, «sobretot amb els qui tenen necessitat de fer un discerniment vocacional: això val en especial per als joves, però no sols per a ells».

Castelldaura

«És necessari, en primer lloc, tenir una sincera actitud de *recerca*, signe d'una pobresa personal que cadascú ha de reconèixer i acceptar: "Et busco, Senyor, de tot cor" (*Sal* 119, 10). Et busco no sols perquè tinc necessitat de tu, Senyor, sinó abans encara perquè tu ets el meu únic bé, perquè tu ets Déu. Jo et busco a tu, i tu "busca el teu servent, Senyor" (*Sal* 119, 76). En aquesta recerca mútua, s'hi troba tota la història que Déu vol fer amb cadascú de nosaltres (...).

»Així mateix, cal alimentar un gran desig de *novetat*: no la que volguéssim nosaltres; sinó només la que comporta fer la voluntat de Déu: "Oh Déu, crea en mi un cor pur" (*Sal* 50, 12). Per això, l'autèntica novetat que hem de desitjar és la de la conversió del cor, que només Déu ens pot regalar».

Probablement, abans de decidir-se a fer el curs de recés, una persona pot manifestar les seves dificultats: "Per què retallar alguns dies del ritme de les nostres ocupacions per dedicar-los al silenci i a la reflexió? No és temps desaprofitat? Per què abandonar els compromisos familiars per trobar una mica d'espai únicament per a si mateixos? No és, potser, una opció egoïsta? Per què escapar de la rutina diària per viure una experiència marcada per l'extraordinari? No és, potser, una fuga i una il·lusió piadosa?"

No passa res, adverteix la Nota, «quan ens plantejem aquest tipus d'interrogants, ja anem pel bon camí: comencem a qüestionar el que els altres donen per descomptat, oferint respostes sumàries i precipitades. Qui s'interroga demostra que té una actitud de recerca i això ja és una gràcia».

Es considera convenient, com a actitud concomitant, i també per ajudar a superar els dubtes precedents, mantenir un col·loqui personal amb cada exercitant, «sobretot amb els qui tenen necessitat de fer un discerniment vocacional: això val en especial per als joves, però no sols per a ells».

I es recomana vivament «conservar el silenci, fins i tot durant els àpats, perquè de fet afavoreix i facilita el recolliment, no sols exterior, sinó també interior. No són poques avui les persones que, en acudir als exercicis espirituals, desitgen trobar un ambient el més recollit possible i no rarament ho sol·liciten de forma explícita».

«És necessari, en primer lloc, tenir una sincera actitud de recerca, signe d'una pobresa personal que cadascú ha de reconèixer i acceptar»